

Lärohandledning

Jordgubbsbarnen

Författare: Sara Olausson

Rekommenderas för lågstadiet

En handledning av Helga Boström

Om författaren och verkets tillkomst

Jordgubbsbarnen är skriven av Sara Olausson. Hon är född 1972 och har tidigare gjort serier för både barn och vuxna samt en barnbok. I två serieböcker skildrar hon mötet och vänskapen med den rumänska kvinnan Felicia Iosif från ett inifrån-perspektiv. Sara möter henne 2013 när hon och henne son går förbi Felicia som sitter och tigger. Sara ger henne fem kronor och en vänskap börjar spira, en vänskapsrelation som följs av massor av människor genom en Facebooksida, radioreportage, tidningsartiklar, tv-debatter och de två böckerna som Sara gjort. I böckerna får läsarna både ta del av Saras och Felicias framväxande vänskap, samt Felicias uppväxt och historia. De får verkligen ta del av varandras liv, i perioder bor Felicia hos Sara och Sara har flera gånger följt med till Felicias hemby. Böckerna ger en inblick i den högaktuella frågan: Hur kommer det sig att en människa utsätter sig för att tigga?

Foto: Kajsa Grannson

Jordgubbsbarnen är en tredje, fristående fortsättning på böckerna om Felicia och till skillnad från de två andra är denna bok en kapitelbok med några få bilder. I den här boken utspelar sig hela handlingen i Rumänien och huvudpersoner är syskonen Maria och Gabriel. Böckerna hör inte ihop, men även med denna bok vill Sara Olausson skapa större förståelse för människor i Felicias situation.

Med sin bok hoppas hon nå ut till många barn och det största hoppet sätter hon till skolorna.

– Vad jag önskar mig mest är att det ska köpas in klassuppsättningar och att lärarna läser för sina klasser. En önskedröm vore att alla skolor köpte in den! Jag vill att barnen ska höra det här, och förhoppningsvis kommer de att tycka att boken är rolig också. Maria och Gabriel är två syskon med mycket fantasi, och jag tror och hoppas att läsaren kommer att känna igen sig i dem.

Bokens handling – synopsis

Huvudpersoner är åttaåriga Maria och hennes ett år äldre bror Gabriel som bor i en liten by i Rumänien tillsammans med sina föräldrar. Jordgubbsbarn kallas de barn som blir kvar när föräldrarna åker till Sverige för att plocka jordgubbar och att detta ska hända är Marias och Gabriels stora skräck. Ganska långt in i boken verkar risken vara liten. Familjen har det fattigt men de klarar sig och de har olika knep för att klara försörjningen. Bland annat samlar de järnskrot på soptippen som de säljer till en uppköpare och i byn hjälps folk åt genom byteshandel och tjänster och gentjänster.

Men ett trasigt tak och en sjukhusräkning gör till slut att föräldrarna inte har något val. I slutet av sommaren reser föräldrarna till Sverige för att ”plocka jordgubbar stora som äpplen”, vilket barnen i slutet av

boken förstår är vad föräldrarna vill att de ska tro. I själva verket tigger föräldrarna på gatorna och de är borta i flera månader. Barnen bor under tiden med sin farmor och saknar sina föräldrar så att de håller på att gå sönder. Men precis innan jul kommer föräldrarna tillbaka och boken slutar med att de firar jul tillsammans.

Varför läsa den här boken med en klass?

Trots sitt tunga tema är boken varm och hoppfull. Den sjuder av kärlek och livslust och läsarna får verkligen inblick i hur livet kan vara för en fattig rumänsk familj, ett minst sagt högaktuellt ämne. Men boken handlar också om mera vardagsnära saker, här pratas det om svarta och vita lögner, sorg, mobbning, lyckodimma, kärleken till familjen och hur man ska göra för att ta hand om och hjälpa varandra.

I boken finns det massor av uppslag till övningar och viktiga diskussioner. Övningarna är utformade för att passa ämnet svenska men att prata om Rumänien görs med fördel som ett samarbete med ämnet SO och många av uppgifterna lämpar sig väl att göra tillsammans med ämnet bild.

Introduktion – innan läsningen

Innan ni börjar läsa boken i klassen är det viktigt att gå igenom några olika saker.

Rumänien och romernas situation

Förslagsvis börjar ni med att titta på en karta och leta upp Rumänien, leta fakta om landet och jämför med Sverige. Prata om fattigdomen i landet och om att den här boken handlar om två barn vars föräldrar på grund av fattigdom tvingas resa till Sverige och tigga. Fråga eleverna om de stött på tiggare och prata om varför de tror att vissa människor måste tigga.

Presentera bokens författare och hennes vänskap med Felicia

Detta kan antingen göras genom att du som lärare berättar, eller att eleverna får skriva frågor om författaren och varför hon valt att skriva om två barn i Rumänien. De får sedan själva googla och leta efter svaren och på så sätt kommer de att få fram historien om just Saras och Felicias vänskap.

Studera omslaget

Be eleverna att i par titta på bokens omslag och fundera över:

- Vad de ser rent konkret.
- Vad tror de att boken kommer att handla om utifrån det de kan se?
- Vilka färger har använts?
- Hur verkar de två barnen på omslaget må? Vad gör de?
- Vilka känslor väcks i eleverna av omslaget? Varför?

Prata om vad de kommit fram till i helklass.

Under läsningen – tips på övningar och diskussionsämnen

Om möjlighet finns så lämpar sig hela den här boken väl som högläsning. Boken är här indelad i fyra delar med förslag på övningar och diskussionsämnen efter varje del. Välj det som passar just din klass och den tid ni har till förfogande.

Sida 3–32

SVÅRA ORD I AVSNITTET ATT GÅ IGENOM INNAN LÄSNINGEN:

Oskiljaktig (sidan 3)

Magister (sidan 8)

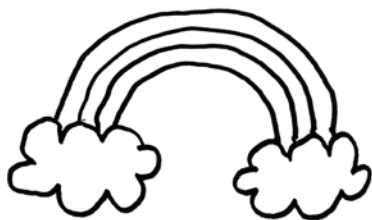
Oljeraffinaderi (sidan 14)

Orakel (sidan 17)

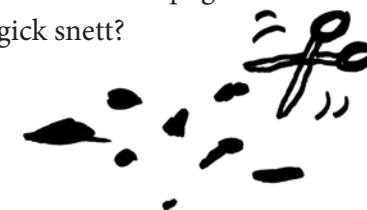
Solkatt (sidan 19)

Framgångsrik (sidan 26)

- Prata om Marias och Gabriels åldersskillnad. Hur länge är en kvinna gravid? Är det vanligt att syskon är födda samma år? Hur ser det ut för de elever i klassen som har syskon, hur stor är deras åldersskillnad?
- Maria tycker väldigt mycket om sin fröken som hon tycker är snäll och kan allt. Hur tycker eleverna att en bra lärare ska vara? Vilka egenskaper är viktiga ”läraregenskaper”? Låt dem skriva ner allt de kommer på, sedan diskutera i par och slutligen gå igenom i helklass.
- Maria och Gabriels pappa och hästen Bobbi är oskiljaktiga, det är hos Bobbi som pappan tankar energi, trygghet och lugn. Vad har eleverna för trygg plats/person/djur? Låt dem rita på ett papper, färglägga och presentera för klassen varför just denna plats/person/djur utgör trygghet för dem och hur de använder sig av den/det.
- På sidan 15 säger fröken att änglarna gråter. Vad menar hon med det? Kan eleverna komma på egna uttryck som skulle kunna betyda till exempel att det snöar, att solen skiner, att det blåser etc?

- På sidan 17 säger Marias mamma att Bobbi är som ett orakel. Prata om vad ett orakel är. Tror eleverna att det finns orakel på riktigt? Vad är det närmsta ett orakel vi kan komma idag? Är det en väldigt gammal och vis person, en meteorolog eller kanske en dator? Låt eleverna enskilt skriva ner några frågor som de skulle vilja ställa om de fick träffa ett riktigt orakel. Finns det frågor de INTE skulle vilja ställa till ett orakel? Vilka och varför?
- Termen ”Jordgubbsbarn” presenteras på sidan 23. Prata ordentligt om detta med eleverna. Vad är egentligen ett jordgubbsbarn och varför har vi inte hört ordet tidigare? Tycker de att det är rätt att det finns barn som är jordgubbsbarn? Vad tror de vi kan göra för att säkerställa att inga barn ska behöva vara det?
- Prata om när familjen samlar skrot. På vilka sätt försöker pappan göra det till ett roligt äventyr? (Han säger att de ska leta skatter, hojtar att alla ska upp i vagnen igen, jämför med när han samlade skrot som barn, låtsas köra buss m.m.) Varför tror eleverna att pappan gör så?
- På sidan 26 känner sig Maria plötsligt liten och smutsig. Varför gör hon det? Finns det situationer då eleverna känt så som Maria gör, situationer då de känt att de på något sätt stuckit ut? Varför är det ibland jobbigt att sticka ut och borde det få vara det? Hur hade en drömvärld sett ut? En värld där alla får vara som de är kanske, en värld där alla hjälper, stöttar och respekterar varandra ... Hur kan vi tillsammans försöka få en sådan värld?
- På sidan 31 berättar barnens mamma om när hon som straff fick sova i lökrabatten. Vad tycker eleverna skulle ha varit en lämplig konsekvens efter mammans äventyr som gick snett? Har de själva gjort någonting någon gång som gick fel/för långt? Vad fick detta för konsekvens?

- Sätt eleverna i par. Låt dem gå igenom allt som är annorlunda i Marias och Gabriels hem och by mot vad eleverna är vana vid. Det kan handla om tuppar och hundar, utedass, storkar, ett hus med ett rum och vedspis, att ha med matlåda till skolan t.ex.

Låt dem sedan gå igenom allt som är likadant som eleverna är vana vid. Att bo med sin familj, att bry sig om varandra, att titta på tv, att gå i skolan, att dricka te och äta syltsmörgås t.ex.

Avsluta med att diskutera det de kommit fram till i helklass. Fundera då också på vad som är viktigast. Är det att ha en familj som är kärleksfull eller är det att ha många rum exempelvis?

Prata också om vilka detaljer som de tycker tydligt visar att Gabriel och Maria har det fattigt. På sidan 18 står det till exempel att barnen vill ha en macka men det får de inte för brödet räcker bara till frukost.

Sida 33–64

SVÅRA ORD I AVSNITTET ATT GÅ IGENOM INNAN LÄSNINGEN:

Momang (sidan 36)

Skoningslös (sidan 39)

Sörpla (sidan 39)

Harkrank (sidan 41)

Kallsup (sidan 42)

Neongröna (sidan 44)

Oförutsett (sidan 51)

Stafett (sidan 58)

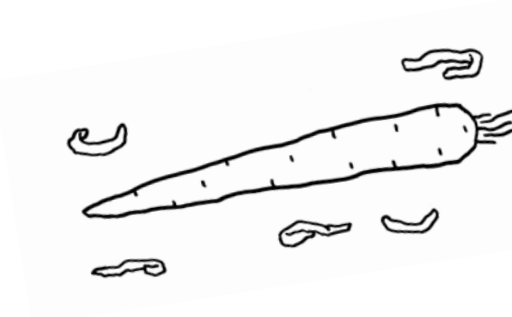
- Maria gillar långa ord och de längsta ord hon hittat är ”oljeraffinaderi” och ”vattenmelontuggummi”. Vet eleverna några riktigt långa ord? På skrattnet finns några extremt långa ord ni kan läsa tillsammans och skratta åt.

<https://www.skrattnet.se/roliga-texter/langa-ord>

OLJE-
RAFFI-
NADERI

- Prata om uttrycket ”Bajsar björnen i skogen?”, att det sägs om någonting som är absolut självklart. Låt eleverna göra en rolig övning i par, de får turas om att säga saker som den andra måste svara ”Bajsar björnen i skogen?” på.

- På sidan 43 får barnen plocka nässlor till nässelsoppa. Har någon av eleverna ätit nässelsoppa? Hur smakade det? Vilka andra ätliga saker kan de komma på som finns att plocka vilt i naturen? I par får de skriva ner allt de kommer på, gå sedan igenom tillsammans och skriv upp på tavlan.
- På sidan 52 står det att Iulia har gjort tre flätor i gräset av grässtrån men att i deras by ska man bara ha en fläta i håret, aldrig två. Detta är en oskriven regel. Vilka oskrivna regler finns det på er skola? Låt eleverna diskutera i smågrupper och gå sedan igenom tillsammans. Prata också om vem som egentligen bestämmer över de oskrivna reglerna. Varför finns de och vad händer om någon bryter mot dem?
- På sidan 57 drömmer sig Maria bort. Vad drömmer hon om? Vilka drömmar har eleverna om sin framtid? Dessa tankar kan mynna ut i att eleverna får rita och skriva egna väggplanscher med hur deras önskeliv skulle se ut om 20 år.

- Varför ser inte Aurelia glad ut på sidan 61?
- Hur tror eleverna att det går för Gabriel efter att han fallit ner från taket?

Sida 65–97

SVÅRA ORD I AVSNITTET ATT GÅ IGENOM INNAN LÄSNINGEN:

Tornado (sidan 70)

Hulka (sidan 78)

Spilta (sidan 82)

Succé (sidan 89)

Triumferande (sidan 94)

Oja (sidan 96)

- Maria tar på sig skulden för Gabriels fall från taket och tycker att hon varit så dum. Hon skäms så mycket att hon tycker att hon borde ha en sten fastbunden på huvudet som straff. Vad tycker eleverna? Har hon gjort fel eller inte? Hur tänker de? Kunde hon ha gjort annorlunda på något sätt och isåfall hur? I vilken typ av situationer kan man känna skam? Hur kan man hjälpa en person som känner skam?
- På sidan 70 funderar Maria kring att man aldrig kan veta med Gud, att han ibland skickar hundar och glada dagar, ibland vulkaner och tornador. Låt eleverna var för sig skriva ner fyra andra ord/fraser som skulle passa in på just dem, exempelvis att ”ibland skickar Gud godis och vinst i fotbollsmatchen, ibland matteprov och kräksjuka.”
- På sidan 72 pratar föräldrarna om sjukhusräkningen. Diskutera kring skatt och försäkring med eleverna. Hur det fungerar och hur det kan skilja sig åt mellan olika länder och olika personer. För Marias och Gabriels familj blir sjukhusräkningen en katastrof, hade de bott i Sverige hade kostnaden inte alls blivit lika hög på grund av vårt skattesystem.
- Vilka olika saker är det som gör att föräldrarna måste åka till Sverige? (Hålet i taket, sjukhusräkningen, torkan.)

- På sidan 75 har pappan lämnat bort Bobbi. Prata om hur hans sorg visar sig. Vilka olika sätt kan sorg visa sig på?
- När föräldrarna ska åka klipper familjemedlemmarna av varsin hårlock och ger till varandra (sidan 79). Varför gör de det? Hur går avsked till i elevernas familjer? Barnen drabbas av chock säger farmor. Hur märks det? Har eleverna drabbats av chock någon gång? Hur kändes det?
- Vad har eleverna för tips på vad man kan göra för att stå ut när man saknar någon? Ett tips kan vara att hitta på ett projekt så som Maria och Gabriel gör med sin kycklingcirkus.
- Vad menar farmor på sidan 87 med att det inte är Marias fel att föräldrarna fått åka iväg utan att det är människorna som bestämmers fel? Hur tänker eleverna kring detta?
- På sidan 91 hittar Gabriel ett ägg med två gulor, vilket betyder tur. Vilka andra tursymboler vet barnen om? Vet de andra symboler som betyder andra saker? Låt dem forska om symboler och presentera det de kommer fram till för varandra. (Ämnet återkommer sedan på sidan 125.)
- Maria och Gabriel berättar inte att de blir mobbade av Sorin och de andra barnen. Varför berättar de inte tror eleverna? Vad tycker eleverna att de borde göra i den här situationen?
- Låt eleverna rita upp sina bilder av hur längtan känns (sidan 97).

Sida 98–127

SVÅRA ORD I AVSNITTET ATT GÅ IGENOM INNAN LÄSNINGEN:

Uttråkad (sidan 100)

Hojta (sidan 106)

Ludd (sidan 115)

Sammet (sidan 125)

- På sidan 98 står det att föräldrarna inte kan skriva. Prata om ordet analfabet och forska tillsammans om hur vanligt det är idag att inte kunna skriva och läsa och hur det sett ut bakåt i historien. Hur skulle livet som analfabet se ut? Att kunna läsa och skriva är en mänsklig rättighet!
- På sidan 104 känner Maria det som att huvudet öppnat sig och kunskapen kan rinna in igen. Varför känner hon så?
- Varför tror eleverna att mamma undviker att svara på frågan på sidan 106? Vad kan det vara hon inte vill säga?
- När barnen kommer till skolan i nya stövlar och Sorin retar dem blir det droppen som får bågaren att rinna över för fröken. Vad menas med ”droppen som får bågaren att rinna över”? Har eleverna varit med om detta, att någonting blivit droppen? Låt dem berätta i par eller smågrupper. Kan de förstå att fröken har fått nog? Tycker de att hon borde ha sagt ifrån tidigare?
- Läs ”Flickan med svavelstickorna” i klassen. Prata om varför fröken läser just den sagan. Vad har den med hennes replik ”Vi måste ta bättre hand om varandra” att göra? Prata med klassen om hur man tar hand om varandra. Skriv ner allt ni kommer på på ett stort papper som får hänga i klassrummet.

Vad tycker eleverna om frökens sätt att ta sig an problemet med att Sorin mobbar?

- Prata om förutsättningar. På sidan 115 undrar Maria hur man slutar vara fattig. Hur lätt är det egentligen?
- På sidan 117 går barnen och farmor omkring i lyckodimma. Hur känns det tror eleverna, och har de själva gått omkring i lyckodimma någon gång? I vilken situation?

Förslag på aktiviteter efter avslutad läsning

RECENSION

Låt eleverna skriva en recension om boken med fokus på tre delar: handlingen, författaren och bakgrundshistorien samt upplevelsen av läsningen.

FRÅGESPEL

Låt eleverna konstruera ett frågespel om boken. De får själva skriva frågor om bokens handling. Frågorna får de skriva på kort som är klippta ur tjockt papper, på baksidan skriver de svaren. Sedan får de sitta i grupper och få ett antal kort per grupp och fråga varandra frågorna.

TÄRNINGSSPEL

Eleverna får i smågrupper göra egna tärningsspel med spelplan. De ritar upp Marias och Gabriels by på ett stort papper och gör en rut-gång med siffror som spelarna ska kasta tärning för att ta sig fram på. Vissa rutor får de markera med en färg och till dessa rutor hör någon form av uppdrag som har med bokens handling att göra. Det kan också vara så att spelaren måste stå över på grund av att Gabriel precis ramlat ner från taket/det har börjat snöa etc. Om eleverna vill kan de producera kort som spelaren som hamnar på färgmarkeringen får dra, med anvisningar och uppdrag som spelaren ska göra. Massor av olika varianter finns, låt eleverna släppa lös fantasin. De får också göra egna spelpjäser, även dessa med figurer från boken, t.ex. Maria, Gabriel, Bobbi, en hästkyckling och Betti. När grupperna konstruerat färdigt sina spel byter de spel med varandra och börja spela.

LIKNELSER

Boken är full av liknelser. Prata om vad liknelser är för någonting och låt gärna eleverna leta efter liknelser i boken genom att bläddra och skumläsa. De kan exempelvis få ett antal sidor att vara ansvariga för i par. Här följer några av de liknelser som finns i boken:

Somnar som en stock (sidan 11)

Händerna och fötterna blir skrynkliga som russin (sidan 19)

Bilarna kör förbi som raketer (sidan 23)

Bubblor stora som apelsiner (sidan 34)

Jag rör mig som en harkrank (sidan 41)

Min hals känns lång som en giraffhals (sidan 45)

Jag spottar ut det som en spottfisk (sidan 45)

Simma som en groda (sidan 45)

Tysta som möss (sidan 63)

Yla som en räv (sidan 75)

Sova som en björn i sitt ide (sidan 80)

Sitter som fågelungar under farmors fluffiga armar (sidan 81)

Sommarlovets sista dagar ringlar sig som en trött orm mellan varma stenar och torrt gräs (sidan 85)

Min hals känns torr och sträv som ett gammalt kex (sidan 86)

Hennes röst rinner som varmt vatten över mig, som solsken, som chokladsås (sidan 99)

Som björnungar kliver vi ut i den kalla höstsolen (sidan 103)

Det är som solregn i känslorna (sidan 105)

Prata om vad liknelserna betyder. Låt eleverna illustrera varsin liknelse. Låt dem skriva egna liknelser.

SVARTA OCH VITA LÖGNER

I boken pratas det om svarta och vita lögner när barnen kommer på att deras föräldrar inte plockar jordgubbar i Sverige. Prata med eleverna om skillnaden mellan svarta och vita lögner. Låt dem i par eller smågrupper fundera över några olika exempel, om de tycker att de är svarta eller vita lögner. De måste också kunna motivera sina svar.

EXEMPEL ATT DISKUTERA KRING

- Att föräldrarna säger att de ska plocka jordgubbar när de i själva verket ska tigga.
- Att Maria säger att Betti är hennes hund.
- Att pappan säger att de ska ut på skattjakt när de i själva verket ska grovarbeta på soptippen.
- Om du inte blivit godkänd på ett matteprov men säger till dina föräldrar att du blev godkänd för att du tycker det är så jobbigt att du inte klarade det.
- Du ser en stor spindel på golvet och skriker till, spindeln springer och gömmer sig under soffan, då kommer din extremt spindelrädda syster in och frågar varför du skrek och du svarar att du höll på att halka.
- En vän, Lisa, säger till dig att hon tycker att er vän Kalles nya skjorta är ful. Senare frågar Kalle dig om Lisa sagt något om hans skjorta. Du svarar att hon inte har sagt någonting.

Låt gärna eleverna komma på egna exempel också som de skriver ner på lappar och som ni sedan kan diskutera.

SKRIV EN FORTSÄTTNING

Låt eleverna skriva egna fortsättningar som exempelvis handlar om nyår, första skoldagen efter jullovet eller ”När Maria och Gabriel börjar sälja ägg i byn”. Instruera eleverna om att deras berättelser ska kännas som ett avslutande kapitel i boken och att de ska försöka ha med minst tre liknelser. Berättarstilen ska de försöka få så lik bokens berättarstil som möjligt. Låt dem gärna rita bilder till sina berättelser.